

VERN OM LIVET

Nr. 4 2019

*Et samfunn
med plass til alle ... 10*

*Positivt syn på
Menneskeverd ... 14*

*Gjesteskribent
Janne Haaland Matlary ... 18*

PERSONLIG TRENER PÅ TO HJUL

FRODE FYLLINGSNES VIL GI ANDRE MESTRINGSFØLELSE

VERN OM LIVET

Medlemsblad utgitt av Menneskeverd
Nr. 4 2019

Generalsekretær og ansvarlig redaktør:
Morten Dahle Stærk
morten@meneskeverd.no

Redaktør:
Susanne Ward Ådlandsvik
susanne@meneskeverd.no

Adresse:
Storgaten 10 b, 0155 Oslo
22 34 09 00
post@meneskeverd.no
www.meneskeverd.no

Layout: Miriam Sæter
Forsidefoto: Øyvind Ganesh Eknes

Gaver til Menneskeverd:
3000.15.51228

Menneskeverds styre:
Marit Ecklo Brevik, styreleder
Grete Yksnøy Martinsen, nestleder
Tore N. Forset, styremedlem
Magne Supphellen, styremedlem
Ragnhild H. Aadland Høen, styremedlem
Ingrid Vatnar Eikje, styremedlem (permisjon)
Arnfinn Løyning, styremedlem
Anne Gustavsen, styremedlem
Ingebjørg N. Hauge, 1. vara

Rådgivende utvalg:
Faglig etisk utvalg og markedsutvalg

Oppslag: 9.000
Trykkeri: Østfold Trykkeri

Medlem av
Innsamlingskontrollen

Menneskeverd er Norges eneste livsvern-organisasjon og jobber for å fremme livsrett, likeverd og livshjelp. Vi vil synliggjøre verdien av ethvert menneskeliv: Fra før vi er født, ved nedsatt funksjonsevne og ved livets avslutning.

Menneskeverd har to hovedroller: For det første vil vi gjennom aktiv formidling bygge kunnskap og holdninger, og motivere til innsats for menneskeverdet. Dermed vil vi være et kompetansesenter for dem som søker informasjon om våre temaer.

Menneskeverd bygger sitt arbeid både på det kristne menneskesynet og på Lejeune-erklæringen, som begge sier at alle menneskeliv er like mye verdt.

Synspunkt som kommer til uttrykk i Vern om livets artikler og reportasjer, står for forfatterens/ intervjuobjektets egen regning. Menneskeverds meninger kommer til uttrykk gjennom lederen og kommentarer skrevet av personer i Menneskeverds stab.

Vern om livet arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

ISSN: 0333-158X

HVIS MENNESKEVERDS PLESS STO TOM

Jeg kommer aldri til å glemme den unge gutten som kom bort til meg etter et seminar. Jeg hadde snakket ganske abstrakt om at menneskeverdet ikke er avhengig av våre egenskaper. Selv ikke det vi regner som det mest menneskelige: Intelligens, moral og empati.

Gutten kunne fortelle meg at han hadde en diagnose som gjorde at han aldri hadde kjent empati; han hadde hele livet måttet lære med hodet hva som er rett og galt. For ham var det en befrielse å høre at hans menneskeverd ikke er avhengig av hans egenskaper. Det er knyttet til hans egenverd som menneske.

Før sommeren gjennomførte Menneskeverd en medlemsundersøkelse som du kan lese om i dette bladet. Undersøkelsen er en viktig temperaturmåler og vil legge føringer når strategien vår skal revideres på årsmøtet til våren. Menneskeverd består av og er til for sine medlemmer. Sammen utgjør vi en kraftfull stemme for den stemmeløse, i alle livsfaser.

Undersøkelsen viser ganske entydig at sakene Menneskeverd jobber med, og hvordan vi har valgt å jobbe, er i takt med medlemmenes forventninger. Rett til liv for den ufødte, kampen mot sortering og for likeverd, og livshjelp som alternativ til dødshjelp, samler vår organisasjon. Det gir et klart mandat.

Spørsmålet er videre hvordan vi mest mulig effektivt kan nå ut med budskapet om hvert enkelt menneskes iboende verdi med de ressursene vi har til disposisjon? Medlemmene prioriterer to områder som de viktigste (uavhengig av alder og kjønn):

- Være en forsvarer for menneskets ukrenkelige verdi i offentligheten (sette dagsorden, delta i mediedebatter, skrive kronikker og leserinnlegg)
- Undervise og påvirke unge menneskers holdninger

I alt strategisk arbeid, og ikke minst i frivillige organisasjoner, står ett sentralt spørsmål: hva om vår plass sto tom? Ville det gjort noen forskjell? Undersøkelsen viser en bred støtte hos medlemmene på at arbeidet utgjør en forskjell. I juni fikk vi også resultatet etter tre års kamp mot selvbestemt tvillingabort, med et forbud i Stortinget.

I årets julekampanje er slagordet «vi er din stemme!» Vi som er ansatt i Menneskeverd kan gå i høringer, møter med politikere og undervise mange tusen ungdommer årlig. Men uten deg og over 10 000 andre medlemmer, ville det ikke være mulig, og Menneskeverd ville ikke ha den slagkraften som skaper forandring.

Morten Dahle Stærk

Morten Dahle Stærk
Generalsekretær

INNHOOLD

10 BIOTEKNOLOGILOVEN SKAL REVIDERES

14 FUNN FRA MEDLEMSUNDERSØKELSEN

16 FANT DRØMMEJOBEN SOM GRAVFERDSKONSULENT

18 GJESTESKRIBENT
JANNE HAALAND MATLARY

19 AKTUELT

4

VIL SKAPE EN BEDRE HVERDAG FOR ANDRE

MMNESKEVERDS STAB

Maria Elisabeth Selbekk
Informasjonsansvarlig

Maria Victoria K. Aanje
Kommunikasjonsrådgiver
(permisjon)

Susanne Ward Ådlandsvik
Informasjonskonsulent

Kristin Rudstaden
Undervisningsansvarlig

Ingrid Vatnar Eikje
Undervisningskonsulent

Bjarne Fevang
Administrasjonsleder

Møyfrid Eriksen
Markedskonsulent

Anne Kari Sorknes
Administrasjonssekretær

Karianne S. Dinnesen
Undervisningsansvarlig
(permisjon)

Sara Marie Grimstad
Undervisningskonsulent
(permisjon)

Vil skape en bedre hverdag for andre

Frode Fyllingsnes er treningsveilederen i rullestol som mener han er den første til å se deg som den du er, og den siste du kan si: «Dette klarer jeg ikke» til.

TEKST MARIA ELISABETH SELBEKK
FOTO ØYVIND GANESH EKNES

På Frekhaug utenfor Bergen finner du et treningssenter som på utsiden ser helt vanlig ut. Store røde bokstaver og bilder av atletiske mennesker skal illustrere at her inne er det tilrettelagt for hard trening. Men inne på Max Fitness vil du hver eneste dag finne en mann litt utenom det vanlige. Frode Fyllingsnes er personlig trener og medeier i Max Fitness, og han er på jobb hver eneste dag.

– Jeg har ikke hatt en eneste sykedag i mitt liv, forteller Frode, og bryter ut i latter.

– Å komme inn her er som julaften for meg, hver eneste dag. Folkene på dette senteret er som familien min, så du vil finne meg her hver eneste dag.

Trening som medisin

29-åringen fra Åsane er født med cerebral parese (CP) og spastisk syndrom, men det har ikke hindret ham fra å skape seg en karriere innenfor trening.

– Trening er en god form for medisin for alle mennesker – både for hodet og kroppen og for å forebygge plager. For min

egen del gjør treningen at jeg fungerer mye bedre i hverdagen og at dagligdagse ting blir mye enklere å gjennomføre. Jeg klarer mye mer på egen hånd enn andre i min situasjon gjør, på grunn av treningen. Og så har jeg gjort hobbyen min til min livsstil, forteller han med et stort glis.

Han har studert styrkeløft og drevet med både handicap-idrett og vært utøver i styrkeløft. Nå er fokuset på å hjelpe andre mennesker.

– Jeg vil gi andre mennesker en «fair» sjanse. For meg spiller det ingen rolle om du er handicappet, om du er blind eller ikke kan stå eller gå. Jeg bryr

meg ikke om det. Du kan spørre alle kundene mine om hvorfor de trener her og hvorfor de synes det er gøy. Det er ikke fordi de trener for å trene, men fordi de blir sett når de trener. Jeg er her for å hjelpe folk, og da opplever folk å bli sett og at de får hjelp som den de er. Jeg vil gi folk mestringsfølelse, fordi jeg vet hvor mye det betyr for selvfølelsen og det å trives i livet, forteller Frode.

– Alle har sin bagasje i livet, men det handler om hvordan man takler det. Han tror også det at han sitter i rullestol,

JEG LEVER DRØMMEN HVER ENESTE DAG!

gir ham fordeler i denne jobben som ikke andre har.

– Jeg tror jeg er den eneste i rullestol som er personlig trener. Det gir meg store fordeler og utgjør den store forskjellen for mange. Jeg er nemlig den første personen til å se deg som den du er, jeg er den første personen til ikke å dømme deg, og jeg er den første personen du ikke får lov til å si at «Dette får jeg ikke til» til, sier han og ler så høyt at det høres i hele treningsstudioet.

– Sammen får vi til alt. Hvis ikke denne øvelsen passer deg, så tilpasser jeg det.

Vendepunkt

Frode Fyllingsnes har vært opptatt av at livet ikke trenger å være noe mer vanskelig for ham, selv om han sitter i rullestol, enn det er for andre.

– Jeg har hatt mine tøffe stunder i livet, men jeg har lært av det og blitt tøffere. Nå vet jeg hva som skal til for at jeg trives i livet, og da gjør jeg mer av det. Jeg har mye å takke vennene mine for, de har bygget meg opp. De har lært meg at jeg kan klare det jeg setter meg som mål, så lenge jeg er ydmyk og snill og behandler folk med respekt. Jeg var den typen som skulle klare alt selv – den tøffeste karen i gaten – og ingen kunne si til meg at jeg ikke kunne klare det. Men så kom to av mine beste kompiser og sa til meg at: «Frode, selvinnsikt, det er viktig!» Jeg hadde aldri fungert så bra som jeg gjør, uten vennene mine, forteller han.

Menneskeverd

Til dagens første veiledningstime på treningssenteret møter John Nicolaisen opp. Han er 85 år gammel og har i flere år trent fast tre ganger i uka med Frode. Han har både vært pleier og drevet med gårdsbruk, men oppsøkte hjelp til opptrening hos Frode da kona hans ble alvorlig syk for noen år siden, og han ønsket å kunne hjelpe henne.

– Jeg kommer aldri til å glemme første gang jeg traff John, forteller Frode.

– Han kom til meg og sa: «Frode, jeg er nødt til å begynne å trene fordi jeg må ta vare på kona mi.» Og da skjønnte jeg at John har akkurat de samme verdiene som meg. Det handler ikke om deg selv, men om menneskeverd i praksis

Frodes rekord i benkpress er 117,5 kg.

Bildet over:

– Jeg vet hvordan det er å bli dømt, og derfor har jeg også lært meg å ikke dømme andre, sier Frode Fyllingsnes.

Bilder til høyre:

John Nicolaisen (85) har i flere år trent fast tre ganger i uka med Frode.

DET ER MANGE UNGDOMMER SOM SIER AT DET VERSTE SOM KUNNE SKJEDD DEM, ER AT DE HAVNER I RULLESTOL. DA SIER JEG BARE: «SLAPP AV! DET ER SKAMFETT!»

ved å ta vare på dem man har rundt seg. Og det er det jeg ønsker å oppnå hver dag. Når jeg trener de menneskene som kommer til meg, har jeg også lyst til å ta vare på hele mennesket. Jeg har lyst til å se fremgangen deres, og jeg ønsker at når de kommer hjem, så skal de tenke at de har hatt det gøy på trening, sier Frode.

Øvelsene John Nicolaisen skal utføre, består i ulike styrke- og bevegelsesøvelser, og stemningen er så god mellom dem at det høres i hele studioet.

– Frode er en super trener! Han har et spesiallaget program for meg og er alltid positiv, så trening er blitt en lek for meg, sier Nicolaisen begeistret. Og han har fortsatt treningen med Frode, selv etter at kona gikk bort for en tid siden.

– Det handler om mestring, om å fungere hjemme og kunne bruke kroppen slik den er ment, sier Nicolaisen.

– Det er deilig å løfte tungt, men det skal også gjøres riktig. Med John handler det noen ganger om at jeg må holde ham tilbake, for han er så gira, sier Frode til stor latter fra John Nicolaisen.

– Det å skape en bedre hverdag for de menneskene jeg møter, er det beste jeg kan jobbe med, sier Frode.

Handicap

På treningssenteret cruiser Frode rundt mellom styrkeapparatene og slår av en prat med alle, gir dem noen tips eller slår an en spøk. Alle kjenner Frode, både på treningssenteret og i lokalmiljøet. Før han flyttet nærmere jobben, kjørte han rullestolen sin over halvannen time for å komme til jobb - hver vei, hver dag. I dag kjører han bil selv; en spesiallaget bil hvor han kommer seg inn og ut helt selv og hvor alt styres med en enkel konsoll med høyre hånd. Han

– Jeg vil gi folk mestringsfølelse, fordi jeg vet hvor mye det betyr for selvfølelsen og det å trives i livet, sier Frode Fyllingsnes.

forteller at han ofte får spørsmål om det er rart for ham å sitte i rullestol, når alle andre kan gå.

– Da svarer jeg at det er helt normalt for meg, for det er det eneste jeg vet. Jeg har aldri havnet i en ulykke. Jeg har aldri tenkt at jeg skal kunne gå. Men jeg har tenkt at jeg skal leve livet mitt, og det er akkurat det jeg gjør. Jeg lever drømmen hver eneste dag, men det handler veldig mye om innstillingen min. Det er det jeg prøver å lære andre – at innstilling er alt! De aller fleste bekymrer seg for ting, men det er egentlig helt unødvendig, fordi du vet ofte ikke hva du går til. Noen kan tenke at det å bli lam og havne i rullestol er det verste som kan skje. Men jeg tenker at man må ta det som kommer og lære fra det. For alt du vet så kan du være en – unnskyld uttrykket – «drittsekk» når du kan gå, mens du blir en mye bedre versjon av deg selv i rullestol. Det verste må jo være å ikke leve lenger, ikke det å havne i rullestol, sier Frode, som også reiser rundt på skoler og holder foredrag for unge mennesker.

Men én ting irriterer ham ved å sitte i rullestol.

– Da jeg begynte å gjøre helt vanvittige ting, som å hoppe i strikk eller fallskjerm eller prøvde ut elverafting, så tenker folk at det er utrolig kult siden jeg sitter i rullestol, men jeg vil jo bare gjøre det fordi det er gøy. Hvorfor skal jeg blir et symbol for tøffhet når jeg bare gjør det jeg har lyst til? spør han retorisk.

Alle trenger hjelp

– Jeg har lyst til å være en stemme for dem som er usynlig handicapet. Hvorfor er det vi som sitter i rullestol som får stempelet «handicappet»? Hva med dem som er gående, men likevel har et eller annet handicap? Mitt handicap er synlig, mens ditt kan være usynlig. Da vil jeg være en stemme for at alle kan bli sett og hørt. Helt ærlig så skjønner jeg ikke hvorfor folk har laget betegnelsen «handicappet». Hvorfor må vi betegne noen som funksjonshemmet? Hvorfor kan vi ikke heller si at det er et liv. Det er godt nok, det. Ja, vi trenger hjelp, men alle mennesker trenger hjelp til en viss grad. Jeg pleier å si at det er lov å ha en tøff dag, og det er lov å spørre om hjelp og ta imot hjelp. Hvis du vet dette, så vet du også at det går an å gi hjelp, uten at det trenger å være et nederlag å ta imot.

Fordommer

Selv om Frode Fyllingsnes er en positiv kar som møter verden med et smil, møter han selv fordommer hele tiden.

– Det som er fint, er at i dag er jeg voksen og vet hva som er rett og galt, men det skjønte jeg ikke nødvendigvis da jeg var barn. Jeg tror ofte at det handler om at veldig mange er usikre på hvordan man skal hilse på folk i rullestol. Det er ikke alle som er som meg som sier rett ut: «Hallo, hvordan går det?» Mange mennesker er veldig forsiktig med hvordan de skal gå frem eller hvordan de skal snakke til en som sitter i rullestol. Det er ikke sikkert de mener å være fordomsfulle, for det tror jeg ikke, men det kan ofte oppleves slik. Men det handler også om erfaring. Når folk lærer meg å kjenne, så ser de etter hvert at det bare er en stol, men at jeg er et helt vanlig menneske. Jeg vet hvordan det er å bli dømt, og derfor har jeg også lært meg å ikke dømme andre.

Instagram

De siste årene har Frode Fyllingsnes opparbeidet seg en solid følgerskare på sosiale medier. Instagram-kontoen @frodemedstol har over seks tusen følgere, og der deler Fyllingsnes både treningsinspirasjon og andre glimt fra en aktiv hverdag. Flere av kundene hans figurerer også der, og det er lett å se at Frode har et hjerte for å hjelpe andre. Særlig eldre mennesker kommer ofte til Frode for å få hjelp med treningen.

– Så lenge du vil eller ønsker noe, så kan du som oftest klare det med det rette støtteapparatet rundt deg. Hos meg får alle gjøre ting på sin måte, og jeg elsker å skape en relasjon til alle på senteret her. Max Fitness er som hjemmet mitt, og de som er her, er som familie for meg. Jeg er her hver dag, og det sier jo egentlig alt.

Framtiden tenker ikke Frode så veldig mye på.

– Jeg ser på livet som et eventyr. Jeg skal gjøre mine oppgaver hver dag og bare gjøre det bedre og bedre. Jeg pleier å si at alt annet som følger med, er en bonus, men det jeg driver med nå, er min plattform – å hjelpe andre mennesker. Jeg lever drømmen hver dag! ♦

Se film om Frode på Menneskeverds facebookside.

MED PLASS TIL ALLE

Bør fosterdiagnostikk tilbys alle?
Hvor lenge skal vi lagre befruktede egg?
Hvordan skal Norge forholde seg til
behandling som endrer genene på fosterstadiet?

Det er spørsmål som er oppe til debatt når bioteknologi-
loven skal endres. For Menneskeverd er nøkkelspørsmålet:
Klarer vi i fremtiden å sikre dagens formål der bioteknologi
skal brukes slik at samfunnet fortsatt har plass til alle?

TEKST MORTEN DAHLE STÆRK

Høringsfristen for innspill til foreslåtte endringer i bioteknologiloven gikk ut 2. september, og Menneskeverd har levert kommentarer til flere av forslagene til lovendringer. Neste steg i prosessen er at departementet skal bearbeide innspillene og fremme et forslag til revidert lov for Stortinget. Da Stortinget behandlet stortingsmeldingen om bioteknologi i fjor vår, ble det klart at det er et flertall for å åpne for eggdonasjon og assistert befruktning for enslige i Norge. KrFs inntreden i regjeringen blokkerte for endringer på dette feltet. Det har aldri vært flertall for å åpne for såkalt screening av sykdommer hos fosteret, slik det praktiseres i Danmark og på Island. Dermed er to av de mest omtalte forslagene allerede avgjort for de videre arbeidene med loven.

Det er de viktigste forslagene som regjeringen har lagt frem:

- Begrensningen på antall barn sæddonor kan være opphav til, endres til antall familier
- Aldersgrensen for barns rett til opplysninger om donor settes ned fra 18 til 15 år
- Foreldrene gis en opplysningsplikt overfor barnet når det er blitt til ved hjelp av fremmed donor
- Nye retningslinjer for assistert befruktning
- Oppheve tidsgrensen for lagring av befruktede egg og andre endringer i regelverket
- Fortsatt forbud mot genetiske endringer som kan gå i arv

MENNESKEVERD VIL PÅ PRINSIPIELT GRUNNLAG AVVISE EN TENKNING SOM FORANKRER MENNESKETS VERDI I BESTEMTE EGENSKAPER, FORDI DET KAN LEDE TIL ET MORALSK HIERARKI HVOR NOEN ER MER VERDT ENN ANDRE.

Menneskeverd har ikke uttalt seg om kriterier for assistert befruktning eller metoder for assistert befruktning. Som livsvernorganisasjon ser vi det som vår oppgave først og fremst å forsvare retten til liv og å øke respekten for livet fra egget er befruktet og livet er begynt. Menneskeverd har derfor lagt stor vekt på etiske betraktninger om det befruktede eggets verdighet i sin respons til departementet. Dette er også sentrale spørsmål i svarene til flere av de viktigste høringsinstansene.

Krav på beskyttelse

Idet befruktningen skjer, er et nytt individ av menneskearten blitt til, med et unikt DNA som gir det en egenartet identitet sammenliknet med alle andre individer.

Grensen for fri abort ser ut til å være en tilfeldig valgt grense grunnlagt i praktiske og medisinske forhold – ikke fordi det skjer noe spesielt med fosteret ved utgangen av 12. svangerskapsuke. Utviklingen fra befruktet egg frem mot fødsel er ikke først og fremst en prosess i stadier, men en kontinuerlig utvikling gjennom svangerskapet frem mot fødsel.

Menneskets verdi kan enten defineres på grunnlag av våre egenskaper (hva vi har) eller på grunnlag av at vi fra

FOTO COLOURBOX

Det er positivt at regjeringen ikke vil åpne for utstrakt sortering av menneskeliv i svangerskapet og at genredigering i fosterstadiet forbyes inntil videre.

Det finnes gode etiske argumenter for at også et befruktet egg har krav på beskyttelse og rettsvern. Samfunnet bør derfor sørge for at færrest mulig befruktete egg går tapt ved assistert befruktning.

FOTO: ISTOCK

befruktningsøyeblikket er et individ av menneskearten (hvem vi er). Menneskeverd vil på prinsipielt grunnlag avvise en tenkning som forankrer menneskets verdi i bestemte egenskaper, fordi det kan lede til et moralsk hierarki hvor noen er mer verdt enn andre.

Menneskerettighetserklæringen har i sin innledning nettopp et slikt relasjonelt perspektiv på det menneskelige verd, da den anerkjenner menneskets «iboende verdighet» for «alle medlemmer av menneskeslekten».

Den medisinske utviklingen innenfor assistert befruktning har vært enorm de siste tiårene, og i dag er det gode sjanser for å lykkes, selv om man bare setter inn ett egg. Enkelte land eller klinikkers praksis med innsetting av flere befruktete egg enn nødvendig (og eventuelt fosterreduksjon), er vi svært kritiske til. Selv med de beste intensjoner og teknikker, er det dessverre mange embryoer som ikke overlever eller får sjansen til å utvikle seg. Vi har et etisk ansvar for at færrest mulig befruktete egg mister muligheten til å utvikle seg.

Det kan imidlertid nevnes at i de tilfellene hvor det er uproblematiske å lagre kjønnsceller og befrukte dem i forbindelse med behandlingen, er det langt å foretrekke. Da slipper man problemstillingen med hvordan lagrede egg skal benyttes hvis de ikke skal settes inn i livmor.

Tidsgrense for lagring

Spørsmålet frem til forrige revisjon av bioteknologiloven (2002) var ganske enkelt om de befruktete eggene tok skade

av å lagres lenger enn tre år, som var grensen frem til da. Grensen ble så forlenget til fem år. I dag er ikke dette lenger relevant på grunn av nye metoder for lagring.

Departementet trekker frem råderetten overfor egne befruktete egg. Dette er viktig, men Menneskeverd vil også trekke frem hensynet til det befruktete eggets egenverdi som en selvstendig grunn til at de befruktete eggene så langt det er mulig og etisk forsvarlig får lov til å utvikle seg. Med dette mener vi at selv om vi anser livet som det høyeste gode, ville det være uforvarlig å overlate befruktete egg til personer som er uskikket til å være foreldre.

Menneskeverd er generelt kritisk til forskning på befruktete egg, men anerkjenner at det er en etisk forskjell på overtallige egg og egg som er befruktet med det formål å forske på dem

BEFRUKTNING AV EGG MED DEN INTENSJON Å BRUKE DET TIL FORSKNING ELLER OPPLÆRING BRYTER MED DET ANERKJENTE PRINSIPPET OM AT MENNESKET IKKE SKAL BETRAKTES SOM ET MIDDEL FOR NOE ANNET, MEN ER ET MÅL I SEG SELV.

eller til bruk i opplæring. Befruktning av egg med den intensjon å bruke det til forskning eller opplæring bryter med det anerkjente prinsippet om at mennesket ikke skal betraktes som et middel for noe annet, men er et mål i seg selv. Dette er heller ikke lov i Norge.

Senter for medisinsk etikk (SME) ved Universitetet i Oslo

trekker frem parets eierskap til det befruktete egget, men også respekten for det befruktete eggets egenverdi når de støtter lovendringen: «Respekt for det befruktete eggets egenverdi (alternativt respekt for at det befruktete egget kan bli en person) (vil) tilsi at alle regelendringer som gir det befruktete egget en anledning til å bli implantert og dermed til å utvikle seg, er av det gode og i tråd med slik respekt.»

Også Bioteknologirådet støtter samlet lovendringen og begrunner dette i parets behov for hjelp: «Et samlet Bioteknologiråd er enig med departementets forslag om å utvide lagring av befruktete egg. Siden det ikke er medisinske begrunnelser som ligger bak femårs-regelen, mener disse medlemmene at utvidet lagring kan hjelpe par som av ulike grunner har behov for utvidet lagring.»

Genredigering

Menneskeverd har et tvisyn i synet på genredigering på befruktete egg eller i fosterstadiet. Hvis vi i fremtiden får behandling for embryo/foster som kan behandle (alvorlig) sykdom, så vil dette være et gode både for barnet selv og dets familie. Genredigering vil i beste fall i mange tilfeller kunne være en erstatning for å avbryte svangerskapet ved påvist sykdom eller funksjonshemming.

På den annen side er forskningen i dag ikke kommet langt nok, og Menneskeverd er bekymret over tre forhold: Overforbruk av befruktete egg som del av forskning på metodene som brukes, usikkerhet ved metodene og det faktum at endringer vil gå i arv i alle senere generasjoner (noe som er tilfelle ved genredigering på befruktete egg) og en økt aksept for forbedring av menneskelige egenskaper (eugenikk). Vi støtter derfor forbudet mot «genterapi på fostre og befruktete egg og genterapi som kan føre til genetiske forandringer i kjønnsceller», samt forbudet mot å forbedre friske menneskers egenskaper.

Senter for medisinsk etikk (SME) problematiserer regjeringens foreslåtte endring om å åpne opp for genterapi ved mindre alvorlige sykdommer. Det er vanskelig å fastslå hvilke sykdommer som er alvorlige, og lovendringen vil åpne for behandling av sykdommer som er mer komplekse og har større sannsynlighet for bivirkninger vi ikke kjenner til ennå. SME argumenterer derfor for å beholde alvorlighetskriteriet og høste flere erfaringer før man gjør endringer.

Dessuten gir alvorlighetskriteriet en viss beskyttelse mot en utvikling hvor vi ikke bare behandler sykdom, men i realiteten forbedrer pasienten. Som eksempel bruker forfatterne tilstanden utstående ører, som i dag opereres. Vil en tenkt

MENNESKERETTIGHETSERKLÆRINGEN HAR I SIN INNLEDNING NETTOPP ET SLIKT RELASJONELT PERSPEKTIV PÅ DET MENNESKELIGE VERD, DA DEN ANERKJENNER MENNESKETS «IBOENDE VERDIGHET» FOR «ALLE MEDLEMMER AV MENNESKESLEKTEN».

genetisk behandling av dette være begrunnet i sykdom hos pasienten, eller er det en kosmetisk forbedring? Bioteknologirådet støtter derimot departementets forslag om at alvorlighetskriteriet bør gå ut. SME ønsker i likhet med departementet og Menneskeverd å «videreføre forbudet mot å skape genetiske endringer som går i arv til kommende generasjoner».

Et samfunn med plass til alle

Den teknologiske utviklingen innebærer fantastiske fremskritt som kan lindre sykdom og lidelse. Menneskeverd er positive til at bioteknologiloven revideres, ettersom utviklingen skjer raskt. Dette gjelder både for å ta ny teknologi i bruk til beste for enkeltmennesker og samfunn, og for å sikre at nye metoder ikke bryter med grunnleggende etiske forpliktelser. Vi mener det er positivt at regjeringen ikke vil åpne for utstrakt sortering av menneskeliv i svangerskapet og at genredigering i fosterstadiet forbyr inntil videre. Videre finnes det gode etiske argumenter for at også et befruktet egg har krav på beskyttelse og rettsvern. Samfunnet bør derfor sørge for at færrest mulig befruktete egg går tapt ved assistert befruktning. Derfor er vi positive til at tidsgrensen for lagring av befruktete egg bør oppheves, da det er et gode at flest mulig befruktete egg får mulighet til å settes inn i en livmor og utvikle seg.

Det er en sterk trend i populærkulturen å fortelle historier om en tenkt fremtid hvor mennesket har helt andre og forbedrede egenskaper enn i dag. Enkelte av disse fremstillingene er dystopiske eller kritiske til utviklingen, men det virker å være en økende trend å fremstille en slik tenkt fremtid på en positiv måte. Vi skal neppe være bekymret for at teknologien skaper et oppgradert menneske over natten, men det er viktig at mange stemmer minner om essensen i klassisk humanisme: Menneskets sårbarhet er ikke bare en hindring, men også vårt adelsmerke. Drømmen om å skape et «supermenneske», et menneske som ikke eldes, eller å fjerne all sykdom og smerte, utfordrer ideen om menneskets iboende verdi.

Hvis bioteknologilovens intensjon om å bruke teknologi som redskap for å skape et samfunn for alle, skal realiseres, så forutsetter det årvåkenhet for synet på mennesket. Bioteknologi må ikke reguleres ut fra prinsippet om «alt som er mulig, bør bli tillatt» eller en ekstrem individualisme. Menneskeverd er også svært opptatt av hvordan vi kan ivareta mennesker med utviklingshemninger i mulighetenes tidsalder. Vi er derfor glade for at fosterdiagnostikken fremdeles vil være strengt regulert og at det ikke åpnes for større grad av utsortering av befruktete egg med uønskede egenskaper. Vi ønsker kort og godt et samfunn med plass til alle. ♦

DETTE MENER MEDLEMMENE OM MENNESKEVERD

Medlemsundersøkelsen 2019

I juni 2019 ble det utført en spørreundersøkelse blant Menneskeverds medlemmer. Undersøkelsen har gitt oss viktig innsikt i hva medlemmene mener om organisasjonen, hvilke hjertesaker som er viktigst for dem, hva de foretrekker å lese om i «Vern om livet» og hvordan de synes vi fremstår i mediene.

Det er to trender som peker seg ut når det gjelder hvordan mennesker blir medlemmer i Menneskeverd. Blant yngre grupper er det svært mange som blir vervet på stand og seminarer. På den annen side er det flere og flere som blir medlem via digitale medier. Den viktigste grunnen til at man er medlem i organisasjonen, er at man generelt er opptatt av sakene til organisasjonen og at de stemmer overens med deres livssyn. For de fleste er «Livsrett for ufødt liv» den viktigste saken. Menn er mer opptatt av abort på et mer generelt nivå, mens det kan se ut som om kvinner er mer opptatt av detaljer og dybden i debatten. Det er de yngste kvinnene i medlemsbasen som er aller mest opptatt av å beskytte de sårbare og svake i samfunnet mot sortering, både ved ufødt og født liv. En annen interessant observasjon er at dobbelt så mange unge (16–26 år) som i resten av aldersgruppene er medlem på grunn av «sterke inntrykk i media».

Oppfatning av Menneskeverd

Uavhengig av kjønn og alder er det følgende oppgave som utmerker seg som den viktigste for Menneskeverd: «Å være en forsvarer for menneskets ukrenkelige verdi i offentligheten». Det er en tendens til at menn fremstår som

mer handlingsorientert, de ønsker tiltak som demonstrasjoner og markeringer. Det er også verdt å merke seg at over dobbelt så mange unge som dem i gruppen over 60 mener at det er en viktig oppgave for Menneskeverd å legge til rette for forskning. Det er nærliggende å forstå dette i sammenheng med at samfunnet som helhet har større fokus på kunnskap og forskning.

Positivt syn

Det er verdt å merke seg at selv om alle svarer i den øvre delen av skalaen, er det flere eldre enn yngre som mener at Menneskeverd utgjør en forskjell. Menneskeverds verdier: Proaktiv, respektfull, ærlig og grundig, blir godt gjenkjent hos alle målgruppene. Når medlemmene skal foreslå andre verdier, så er det verdien «mot/modig» som

trekkes frem; spesielt tydelig er dette i de yngre gruppene. Selv om det er noen variasjoner i målgruppene, er hovedtendensen at medlemmene våre har et positivt syn på hvordan Menneskeverd fremstår i den offentlige debatten.

Menneskeverds saker

De fleste medlemmene er helt enig med Menneskeverd i synet på aktiv dødshjelp. Det er en overvekt av dem som er svært uenig i å innføre aktiv dødshjelp. Det er litt mer bredde blant de yngre enn de eldre. Påstanden om at et befruktet egg er et levende individ av menneskearten, viser en enda mer samlet medlemsmasse. Her er de

yngste like enig med de eldste, og de med lavere utdanning like enig som de med høyere utdanning.

Medlemmene er derimot delt når det kommer til påstanden «tilbud om fosterdiagnostikk til alle gravide kvinner vil sende et signal om at mennesker med Downs syndrom er uønsket i samfunnet». Flere i den yngste aldersgruppen er ikke like enig i påstanden, mens i den eldste gruppen støttes påstanden fullt ut.

Den generelle tendensen er at menn og kvinner står ganske likt i synet på abort. Menn og de i den yngste aldersgruppen er mer tydelige i sine meninger om dette, men «lovverket bør vesentlig styrke fosterets rettigheter og abort kun tillates i spesielle tilfeller» og «abort bør være kriminalisert bortsett fra i tilfeller hvor liv står mot liv» har høyest prosentandeler i alle grupper, og viser at tendensen i medlemsbasen er at man er imot abort som en vanlig praksis.

Kommunikasjon og medier

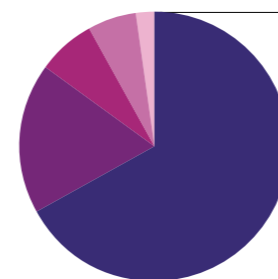
Medlemmene mener at Menneskeverd har blitt mer synlig og tydelig de siste årene. Tendensen er at alle gruppene synes Menneskeverd er mer synlig og aktive i sosiale medier. Det som engasjerer mest på tvers av alder og kjønn i sosiale medier, er personlige historier. Hovedtendensene for «Vern om livet» er at de fleste leser bladet på papir, og

kvinner (spesielt i den høyeste aldersgruppen) er den gruppen som oftest oppgir å lese hele bladet.

På tvers av alle grupper er det en rådende mening om at det var positivt for Menneskeverd å initiere abortdebatten høsten 2018. Mange mener også at dette inngår i det Menneskeverd bør gjøre. Det er flest av dem som er i den yngste aldersgruppen, eller som ble medlem i 2019, som ikke har en formening om dette.

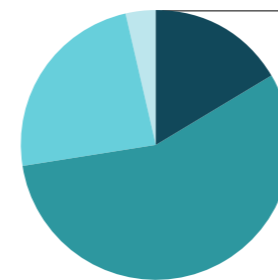
Undersøkelsen legger grunnlaget for prosessen frem mot revidert strategi som skal vedtas på årsmøtet våren 2020.

Hvilken sak er viktigst for deg personlig?

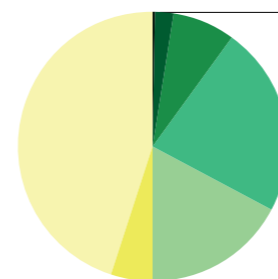
- Livsrett for ufødt liv.
- Sortering av menneskeliv.
- Funksjonshemmedes rettigheter og likeverd.
- Aktiv livsrett som motstykke til dødshjelp.
- Bioteknologi som tar hensyn til det befruktede eggets menneskeverd.

Hvilket utsagn passer best overens med din mening om abortloven?

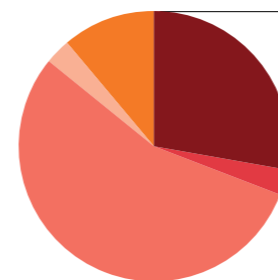
- Abortloven er et «nødvendig onde» fordi alternativene er dårligere.
- Lovverket bør vesentlig styrke fosterets rettigheter, og abort bør kun tillates i spesielle tilfeller.
- Abort bør være kriminalisert bortsett fra i tilfeller hvor liv står mot liv.
- Dagens abortlov er kommet for å bli. Vi må akseptere at kvinnen skal ha det siste ordet.

I hvilken grad opplever du at Menneskeverd har blitt mer synlig og tydelig de siste årene?

- 1 (i svært liten grad)
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 (i stor grad)
- Har ingen formening

Menneskeverd initierte abortdebatten høsten 2018. Hva mener du om dette?

- Dette er jobben deres.
- Dere blandet dere inn i retningsvalget til KrF.
- Smart! Dere grep en gyldig anledning til å sette dagsorden.
- Skapte en splittende debatt som var unødvendig.
- Har ingen formening.

INFORMASJON OM RESPONDENTER

KVINNE | MANN
66 % | 34 %

ALDER:

16-26 ÅR: 13 %
27-40 ÅR: 27 %
41-60 ÅR: 29 %
> 60 ÅR: 31 %

LENGDE MEDLEMSKAP:

>10 ÅR: 27 %
5-10 ÅR: 35 %
1-4 ÅR: 33 %
FRA 2019: 5 %

Vil skape en verdig ramme rundt gravferden

– Jeg ønsker å bidra til å skape noe fint midt i det som er vondt, sier gravferdskonsulent Anne Marie Brenne.

Når hun går over kirkegården på Nordstrand i Oslo, er det mange av gravstedene Anne Marie Brenne har et forhold til. «Mine» døde kaller hun dem, fordi hun fikk gå sammen med de pårørende da de skulle følge sine kjære til sitt siste hvilested.

TEKST/FOTO SUSANNE WARD ÅDLANDSVIK

Gravferdskonsulent Anne Marie Brenne møter mennesker i sorg hver eneste dag. Noen har sittet sammen med sine kjære over en lengre periode og hatt tid til å forsones seg med avskjeden. Andre har mistet familie-medlemmer ved brå sykdom, ulykker eller selvmord.

Når de kommer inn døren til Wang begravellesbyrå på Nordstrand, blir de møtt av Anne Marie eller en av hennes kolleger.

– Jeg prøver å være en guide som hjelper de etterlatte å ta de valgene som blir riktige for dem, forteller hun.

Mange valg

For det er mange valg å ta – midt i en følelsesmessig krevende tid. De må ta stilling til type seremoni, sanger, taler, blomster, symboler, fonter, bilder og annonse i avisen. I tillegg til valg av kiste og hva den avdøde skal ha på seg. Ofte også minnesamvær etterpå.

tar å arrangere en gravferd. Spesielt de som har opplevd å miste sine nærmeste brått – og som er i sjokk – mangler svar og trenger noen å legge skylden på. Jeg har opplevd å bli skjelt ut. Men jeg vet at det ikke handler om meg, sier hun.

JEG ER GOD TIL Å SNAKKE MED FOLK I SORG. DET ER MIN ABSOLUTTE STYRKE I DENNE JOBBEN.

– Jeg sier til de etterlatte at gravferden er for dem, ikke for avdøde. Det er viktig å skape en balanse mellom behovet for å respektere den døde ønsker og nødvendigheten av å skape et godt rom for de etterlattes avskjed, sier hun.

I over 20 år har Anne Marie Brenne vært gravferdskonsulent. Nylig ga hun ut boken «Elsket og savnet – en gravferdskonsulents betroelser», hvor hun blant annet formidler egne erfaringer og kloke betraktninger til alle som skal leve videre.

Drømmejobben

Å bli gravferdskonsulent var selve drømmejobben for Anne Marie. Kanskje startet det allerede da hun som liten hadde piknik på kirkegården sammen med venninnen og dukkene sine?

– Jeg kan ikke forklare hvorfor jeg alltid har hatt en dragnings mot dette yrket, men jeg tror det handler mye om å kunne møte mennesker i en sårbar situasjon, sier hun.

Og det er nettopp evnen til å snakke med mennesker i sorg, som er hennes styrke.

– Å være god til pårørendesamtaler kommer ikke av seg selv, det krever innsats, erfaring og tilstedeværelse. Jeg har heldigvis fått bearbeidet vonde ting i eget liv. Det gir meg en trygghet som gjør at jeg kan ta inn over meg alle slags følelser, også dem jeg opplever som vanskelige.

Hun forteller at hun ofte må tåle både kritikk og sinne fra mennesker som er i sorg.

– Jeg må tåle at de er der de er, og tåle følelsene de har med seg den tiden det

Episodene med verbale angrep og kritikk prøver hun å legge fra seg så raskt hun kan.

– Alle de gode tilbakemeldingene veier så mye tyngre, sier hun.

Og dem er det mange av. Hun får ofte hilsener fra pårørende som er takknemlige for den gode hjelpen og støtten de fikk i en vanskelig tid.

– Det å være med å skape noe fint i en vond situasjon, gir glede og mening i hverdagen, sier Anne Marie.

– Når det kommer inn noen som er redde og usikre og som etter hvert løfter blikket, og samtalen ender med en klem, da bobler lykkfølelsen, smiler hun.

Full av beundring

I boken forteller hun blant annet om en familie som i løpet av kort tid mistet begge sønnene sine i selvmord.

– Selv tenker jeg at dette ville jeg aldri ha klart. Og jeg er full av beundring for mennesker som reiser seg og klarer å leve gode liv, også etter slike opplevelser. Det gir meg en slags visshet om at vi får den styrken vi trenger i livets tyngste slag, sier hun.

Anne Marie tror den første uken etter et dødsfall er avgjørende med tanke på hvordan de etterlatte kan komme videre i sorgen.

– Det at de møter noen som lytter og som viser omsorg og respekt denne første tiden, er viktig. Jeg får være med å løpe en etappe med stafettpinnen og hjelpe de pårørende å komme i mål. Det er stort å kunne bidra til at de får en verdig avslutning for sine kjære, sier Anne Marie.

Til våren går Anne Marie av med pensjon, og hun tror hun kommer til å savne å kunne kalle seg gravferdskonsulent.

– Jeg har møtt mange som ikke helt forstår min glede og entusiasme over å være ansatt i et begravellesbyrå. De fleste forbinder dette yrket med sorg og død. Men sannheten er at jeg jobber svært lite med døden. Jeg jobber med livet og med dem som skal leve videre, avslutter Anne Marie Brenne. ♦

Anne Marie Brenne har jobbet som gravferdskonsulent i mer enn 20 år. I boken «Elsket og savnet – En gravferdskonsulents betroelser» formidler hun noe av det hun vet om mennesker og sorg til alle som skal leve videre. Boken inneholder både konkrete råd og kloke betraktninger til den som er i sorg. Utgitt på Kagge Forlag i 2019.

AV **JANNE HAALAND MATLARY**
PROFESSOR I STATSVITENSKAP, UIO

ER RETTEN TIL LIV DØD?

Da Ronald Reagan skulle tale på en abortkongress, var medarbeiderne nervøse: Hva skulle han si? Han gikk på scenen, uten manus, og sa: «I have noticed that all those that are pro-choice have already been born». Det ble meget stille i salen.

Norge er det ingen debatt om retten til liv lenger. Eutanasidebatt legges død – unnskyld uttrykket – fordi legene ikke vil være bødler, men folkemeningen er allerede langt på vei enige i at mennesket skal råde over sitt eget liv og derfor sin egen død. Det samme ser vi i vår egen såkalte ‘abortdebatt’ – debatten som ikke er en debatt, men en slagmark.

Når skal staten tillate at man tar liv?

Arbeiderpartiets kvinnelige politikere og mange andre mente faktisk at man ikke skal ta abort opp til debatt, da Solberg-regjeringen gjorde nettopp det i saken om såkalt ‘tvillingabort’. Men ingen ‘eier’ abortsaken, den angår alle borgere, menn som kvinner. Den dreier seg ikke om menneskerettigheter eller kvinnens kropp, som er de eneste ‘argumenter’ jeg registrerer fra dem som vil stoppe debatten. Den dreier seg om spørsmålet: Når skal staten tillate at man tar liv, hvis overhodet?

Den ufødtes kropp

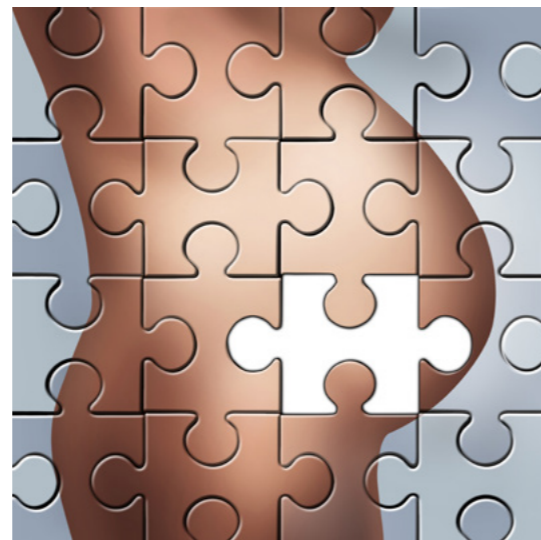
Retten til liv er den første menneskerett, og uten denne retten har man ingen andre menneskerettigheter. Det finnes ingen menneskerett til abort. Abortloven er et unntak fra retten til liv, altså de første 12 ukene hvor staten sier at retten til liv ikke skal gjelde. Etter dette sørger staten for at fosteret har rett til liv, som hovedregel. Abort handler derfor ikke primært om kvinnens kropp, verken juridisk eller medisinsk: Abort gjelder den ufødtes kropp. Et foster har alt som skal til ved unnfangelsen og trenger kun livmoren for mat og varme, selv om kvinnen er aller mest berørt og bærer risikoen ved svangerskap og arbeidet med barsel.

Synliggjør døden og livet

Tvillinger er tett forbundet med hverandre, og dramaet ved at den ene frarøves sin søster eller bror opprører, også fordi det synliggjør døden og

livet – den ene får leve mens den andre blir drept. Dagsrevyen viste faktisk hvordan det ene fosteret avlives med en giftsprøyte i hjertet; og det uten at noen ble opprørt. Det var bare en nyhet blant alle andre. Jeg ble dypt opprørt: hvordan er det mulig at man anser dette som akseptabelt? Selv ikke dyr avlives slik. At man står på barrikadene for en slik sak er ubegripelig for de fleste jeg snakker med.

Verdigrunnlaget for den norske stat er nedfelt i paragraf 2 i Grunnloven fra 2012, som sier at «den kristne og humanistiske arv forbliver statens verdigrunnlag». Hedendommen tillot at man drepte handicappede, syke og svake. Men dette er altså ikke den norske statens verdigrunnlag og har ikke vært det siden St Olav innførte kristenretten.

ILLUSTRASJON: COLOURBOX

Abortsaken dreier seg om spørsmålet: Når skal staten tillate at man tar liv, hvis overhodet, skriver gjesteskribent Janne Haaland Matlary.

DEBATTMØTE

I slutten av oktober arrangerte Menneskeverd og tankesmien Civita et debattmøte på litteraturhuset i Oslo med tittelen «Abortdebatten – hvorfor er den så vanskelig?» I panelet satt (f.v.) Hanne Skartveit, politisk redaktør i VG, Martine Aurdal, debattansvarlig i Dagbladet, Ellen Arnstad, administrerende direktør og Ida Lindtveit Røse, fylkestingsrepresentant og tidligere leder av KrFU.

FOTO SUSANNE WARD ADLANDSVIK

«Mennesker med Downs syndrom er fantastiske mennesker som vi burde ha flere av i samfunnet, spør du meg. Jeg ble lykkelig da jeg så bilde av en gutt med Downs på en Libero-bleiepakke på butikken. De har noe i seg som er helt unikt.»

Programleder Jan Erik Larsen i podcasten «Hva føler du nå?»

«Funksjonshemmede blir sett på som pasienter og passive mottakere av offentlige tjenester og ytelser. Vi blir snakket om som lenket til rullestolen. Folk synes synd på oss. Men vi lider ikke av våre funksjonshemninger, vi lider av noe mye verre – vi lider av diskriminering. Det gjør noe med oss.»

Gabriel Wilhelmsen Hoff, 2. nestleder i Norges Handikapforbunds ungdom og Tamarin Varner til Dagsavisen 29. oktober 2019.

«Vi må kunne fortelle om våre erfaringer uten at våre historier skal bli brukt i en politisk kamp. Den utrolige gleden og rikdommen mange forteller om skal ikke bli betraktet som «anti-abortpropaganda». De tunge historiene om ekskludering, utslittethet og kamp for rettigheter skal heller ikke bli tolket som et angrep på føderetten til mennesker med Downs.»

Randi Ødegaard, styreleder i Norsk Nettverk for Down Syndrom (NNDS) til NRK Ytring, 23. oktober 2019.

SEMINAR OM ABORT

Menneskeverd arrangerte seminar om abort i Filadelfiakirken i Oslo i oktober. To kvinner fortalte hver sin historie. Den ene valgte å bære fram barnet sitt som 15-åring. Den andre tok abort som 18-åring. Undervisningskonsulent Ingrid Vatnar Eikje ledet seminaret og intervjuet de to kvinnene.

FOTO MARIA ELISABETH SELBEK

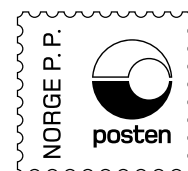
MEDLEMSRESPONS

Vi i Menneskeverd får ofte hyggelige tilbakemeldinger fra medlemmene våre. Karete Elisabeth Samuelsen skriver følgende i en melding på Facebook:

«Kjære dere! Fikk endelig tid til å lese litt i det nyeste Vern om livet. Jeg vil bare si TAKK for jobben dere gjør. Det var interessant og imponerende å lese om mediehverdagen dere har. Det står respekt av måten dere opptrer på overfor meningsmotstandere. Jeg er også veldig fornøyd med at dere har tatt tak i sakene mens de er høyaktuelle, og er stolt av å være medlem. Stå på videre!»

Returadresse: Menneskeverd, Storgaten 10b, 0155 Oslo

Vi er din stemme!

«Siden 2016 har vi jobbet for å endre praksisen rundt tvillingabort i Norge, og i år fikk vi en etterlengtet seier.»

Maria Elisabeth Selbekk
Informasjonsansvarlig
i Menneskeverd

Gi din gave til Menneskeverd

Vipps til **12698**
vipps

Send SMS **MGAVE** til
2160 (200,-)

Gi til konto:
3000.15.51228